

<http://hallofpeople.com/gr/>

Φρανσουά-Ωγκύστ-Ρενέ, ντε Σατωμπριάν

Υπόμνημα περί της Ελλάδος

Μεταφρασμένον από την Γαλλικήν γλώσσαν, Εν Παρισίοις, εκ της
Τυπογραφίας Φιρμινού Διδότου, 1825.

Τα εσχάτως συμβάντα εις την Ελλάδα είλκυσαν εκ νέου της
Ευρώπης τα βλέμματα προς την άτυχον ταύτην γην. Κοπάδια
ανδραπόδων Μαύρων, από τους μυχούς της Αφρικής
μεταφερμένων, συντρέχουν δια ν' αποτελειώσουν εις τας Αθήνας
το έργον των μαύρων του σαραΐου ευνούχων. Εκείνοι έρχονται ν'
ανατρέψουν με την δύναμίν των τα ερείπια τα οποία τούτων η
αδυναμία άφινε τουλάχιστον να διαμένουν.

Έμελλεν άρα ο αιών μας να ιδή πλήθη αγρίων καταπνίγοντα τον
αναγεννώμενον πολιτισμόν εις τον τάφον ενός έθνους το οποίον
εξημέρωσε και επολίτισε την οικουμένην ; οι Χριστιανοί θέλουν
άρα αφήσει τους Τούρκους να σφάζουν ανεμποδίστως
Χριστιανούς; Και αι Νόμιμαι της Ευρώπης Πολιτεΐαι θέλουν άρα
υποφέρει χωρίς αγανάκτησιν να δίδεται το ιερόν της Νομιμότητος
όνομα εις μίαν τυραννίαν η οποία και αυτόν τον Τιβέριον ήθελε
κάμει να εντραπή ;

Δεν αποβλέπομεν ουδέ ποσώς εις το ν' αναγράψωμεν εδώ την
αρχήν και ιστορίαν των ταραχών της Ελλάδος, επειδή πρόχειρα
είναι εις όλους τα εις την Θλιβεράν ταύτην υπόθεσιν καταγινόμενα
παμπληθή συγγράμματα. Ο μόνος του παρόντος υπομνήματος
σκοπός είναι να ανακαλέσωμεν την προσοχήν του Κοινού εις ένα

αγώνα ο οποίος πρέπει να λάβη τέλος· έτι δε να διορίσομεν τινάς αρχάς, να λύσωμεν τινάς ζητήσεις, να προβάλωμεν τινάς γνώμας αι οποίαι ημπορούν να καρποφορήσουν ωφελίμως εις τας κεφαλάς των άλλων· ν' αποδείξωμεν ότι δεν είναι τίποτε απλούστερον και ευκατορθώτερον από της Ελλάδος την ελευθέρωσιν· και τέλος πάντων να κινήσωμεν, ει δυνατόν, δια μέσου της υπολήψεως των κρατούντων θέλησιν· διότι και όταν δεν δυνάμεθα πλέον να προσφέρωμεν εις την ταλαιπωρουμένην Θρησκείαν και ανθρωπότητα ει μη ευχάς, πάλιν χρεωστούμεν να εκφωνήσωμεν καν τα ευχάς μας, δια να τας ακούσουν οι δυνατοί.

Δεν είναι κανείς ος τις δεν επιθυμεί των Ελλήνων την απολύτρωσιν, ή τουλάχιστον δεν είναι κανείς ος τις ήθελε τολμήσει να εναγκαλισθή αναφανδόν την μερίδα των δυναστευόντων κατά των δυναστευομένων· η δε εντροπή αύτη είναι προδιάθεσις ευνοϊκή εις τον αγώνα περί του οποίου ο λόγος.

Αλλ' οι περί των Ελλήνων πραγμάτων, χωρίς όμως έχθραν κατά των Ελλήνων, γράψαντες πολιτικοί, διΐσχυρίσθησαν ότι δεν πρέπει να λάβωμεν μέρος εις αυτά, δια τέσσαρας μάλιστα λόγους·

Α. Επειδή η βασιλεία των Τούρκων ανεγνωρίσθη εις την εν Βιέννη Συνέλευσιν ως μέλος αναγκαίον εις την ολοσχέρειαν της Ευρώπης·

Β. Επειδή ο Σουλτάνος είναι νόμιμος κύριος των Ελλήνων, όθεν έπεται ότι οι Έλληνες είναι ανάρται·

Γ. Επειδή η μεσιτεία των Δυνάμεων αι οποίαι ήθελαν μεσολαβήσει ημπορεί να προξενήση πολιτικής δυσκολίας.

Δ. Επειδή δεν συμφέρει να συστηθή δημοκρατουμένη πολιτεία ει τα ανατολικά της Ευρώπης.

Κατά πρώτον ας εξετάσωμεν τους πρώτους δύο λόγους.

Πρώτος λόγος· Η βασιλεία των Τούρκων ανεγνωρίσθη εις την εν Βιέννη Συνέλευσιν ως μέλος αναγκαίον εις την ολοσχέρειαν της Ευρώπης.

Η εν Βιέννη Συνέλευσις εγγυήθη λοιπόν εις τον Σουλτάνον την ακεραιότητα της Επικρατείας του ; Πως ! την ασφάλισεν άρα και

ως προς τα τύχας του πολέμου ; Οι πρέσβεις της Πόρτας ευρέθησαν παρόντες εις την Συνέλευσιν ; ο Βεζίρης υπέγραψεν εις το πρωτόκωλον ; ο Μουφτής υπεσχέθη να υπερασπισθή τον Αρχιερέα της Ρώμης, και ο Αρχιερεύς τον Μουφτήν ; Αλλά φοβούμεθα μήπως ηθέλαμεν παρεκτραπή από την σεμνοπρέπειαν την οποία απαιτεί η υπόθεσις, επιμένοντες εις δόξας τόσοσιν αλλόκοτους και στραβάς επίσης.

Προς τούτοις δε και η Πόρτα με μεγάλην έκπληξιν ήθελεν ακούσει ότι εφαντάσθησαν τινές να την εγγυηθούν κανέν πράγμα· μάλλον δε αι τοιαύται εγγυήσεις ήθελαν φανή εις αυτήν αυθαδιάσματα. Ο Σουλτάνος βασιλεύει επ' ονόματι του Κουρανίου και της μαχαίρας, και το ν' αναγνωρίση κανείς τα δικαιώματά του είναι ταυτό ως να επέχη περί αυτών, αυτό δηλαδή ως να υποθέση ότι αυτός δεν εξουσιάζει καθ' όλην την θέλησίν του· επειδή εις την δεσποτικήν διοίκησιν νόμος είναι το αμάρτημα ή το παρανόμημα, κατά την μεγαλητέραν ή μικροτέραν νομιμότητα της πράξεως.

Αλλ' οι συγγραφείς οι δίσχυριζόμενοι ότι η Επικράτεια του Σουλτάνου ετέθη υπό την προστασίαν της εν Βιέννη Συνελεύσεως, ενθυμούνται ότι αι κτήσεις των χριστιανών ηγεμόνων, συμπεριλαμβανομένων και των αποικιών αυτών, τωόντι ετέθησαν υπό την εγγύησιν των συνθηκών της ειρημένης Συνελεύσεως ; Εννοούν πού ημπορεί να φέρη η ζήτησις αύτη, την οποίαν εν παρόδω εδώ προτεινομεν ; Όταν πρόκειται λόγος περί των Ισπανικών αποικιών, αναφέρουν τίποτε περί της εν Βιέννη ταύτης Συνελεύσεως, την οποίαν τόσοσιν αλλόκοτα προβάλλουν όταν ο λόγος πρόκειται περί της Ελλάδος ;

Ας μας συγχωρεθή τουλάχιστον ν' απαιτήσωμεν χάριν των θυμάτων του Μουσουλμανικού δεσποτισμού την ελευθερίαν την οποίαν νομίζουν τινές ότι έχουν δικαίωμα ν' απαιτήσουν υπέρ των υπηκόων της Καθολικής Μεγαλειότητος. Το να παραβή τις τα άρθρα μιας γενικής συνθήκης υπογεγραμμένης απ' όλας τας μερίδας, επί λόγω του να προξενήση εις ολοκλήρους λαούς ό,τι νομίζει μέγιστον αγαθόν, δεδόσθω· αλλά τότε καν ας μη επικαλήται

πλέον την αυτήν συνθήκην και προς συντήρησιν της αθλιότητος, της αδικίας και της δουλείας.

Δεύτερος λόγος· Ο Σουλτάνος είναι νόμιμος κύριος των Ελλήνων, όθεν έπεται ότι οι Έλληνες είναι αντάρται.

Πρώτον μεν ο Σουλτάνος δεν αντιποιείται τας τιμάς της νομιμότητος τας οποίας καλοπροαίρετοι τινές φίλοι του αποδίδουν εις αυτόν, και ήθελε μάλιστα δυσαρεστηθή εις αυτάς καθ' υπερβολήν, ή μάλλον ειπείν αυτός δεν συνηθίζει να προβιβάζη τους χριστιανούς εις τον βαθμόν των νομίμων υπηκόων.

Έπειτα οι νόμιμοι υπήκοοι του διαδόχου του Μωάμεθ είναι μωαμεθανοί· οι δε Έλληνες, ως χριστιανοί, ούτε νόμιμοι υπήκοοί του είναι ούτε άνομοι, αλλ' είναι δούλοι, ή μάλλον ειπείν **σ κ ύ λ ο ι** γεννημένοι δια ν' αποθνήσκουν κάτω από την ράβδον των Μουσουλμάνων, ήτοι των αληθώς πιστών.

Το δε Ελληνικόν έθνος, το οποίον **οι Τούρκοι** δεν ένωσαν εις εν και το αυτό σώμα με το ίδιον των έθνος, μη προσκαλέσαντες αυτό εις την μετοχήν της ιδιωτικής και πολιτικής των κοινότητος, δεν υπόκειται εις καμμίαν από τας συμφωνίας αι οποίαι συνδέουν τους υπηκόους προς της ηγεμόνας και τους ηγεμόνας προς τους υπηκόους. Καθυποβληθέν κατ' αρχάς εις το δικαίωμα της κατακτήσεως, αξιώθη από τον νικητήν μερικά προνόμια εις αμοιβήν ενός φόρου τον οποίον κατένευσε να πληρόνη.

Επλήρωσεν, υπήκουσεν έως ότου εφυλάχθησαν αυτά τα προνόμια· επλήρωσε μάλιστα και υπήκουσε και αφ' ου τα προνόμιά του αθετήθησαν. **Αλλ' αφ' ου τέλος πάντων εκρέμασαν τους ιερείς του, και εμόλυναν τους ναούς του· αφ' ου έσφαξαν, έκαυσον, έπνιξαν χιλιάδας Ελλήνων· αφ' ου κατεπόρνευσαν τας γυναίκας των, και αρπάσαντες τα τέκνα των τα επώλησαν ως ανδράποδα εις τας αγοράς της Ασίας, τότε πλέον όσον αίμα έμενεν έτι εις την καρδίαν τόσων δυστυχών ανεσηκώθη και ανέβρασε· τότε οι εκ βίας και σιδηροδέσμιοι ούτοι δούλοι άρχισαν να διαφεντεύωνται μ' αυτά τα ίδια σίδηρά των. Ο**

Ἕλλην, ο οποίος προτού δεν ἦτον υπήκοος κατὰ το πολιτικόν δίκαιον, ἐγίνε τώρα ελεύθερος δυνάμει του φυσικοῦ δικαίου, και απέσεισε τον ζυγόν χωρίς να γενή αντάρτης, χωρίς να διαρρήξη κανένα νόμιμον δεσμόν, επειδή ουδέ εἶχε συμφωνηθῆ κανείς δεσμός με αυτόν. Ο Μουσουλμάνος και ο Χριστιανός εις τον Μωρέαν εἶναι δύο εχθροί οι οποίοι εἶχον συμφωνήσει ανακωχῆν με κάποιας συνθήκας, ο δε Χριστιανός ανέλαβε τα ὅπλα· δηλαδή εὐρίσκονται πάλιν και οι δύο εις την αὐτήν εκείνην θέσιν ὅπου ἦσαν ὅταν ἀρχισαν τον πόλεμον προ τριακοσίων ἐξήντα ἐτῶν.

Πρόκειται λοιπόν τώρα να ιδώμεν αν η Ευρώπη θέλη και δύναται να σταματήση την αιματοχυσίαν.

Εδῶ ὅμως απαντῶνται οι τελευταῖοι δύο λόγοι·

Ἵτι η μεσιτεία των δυνάμεων αι οποίαι ἤθελαν μεσολαβῆσει ημπορεῖ να γεννήση πολιτικὰς δυσκολίας·

Και ὅτι δεν συμφέρει να συστηθῆ δημοκρατουμένη πολιτεία εις τα ανατολικά της Ευρώπης.

Οι λόγοι οὔτοι ημποροῦν ν' αναιρεθούν ἀπό τα πράγματα. Η μορφή της πολιτικῆς σκηνῆς ἀλλάξε κατὰ πολλά, και δεν εἶναι πλέον καθῶς ὅταν εφάνησαν τα πρώτα της επαναστάσεως κινήματα εις την Πελοπόννησον. Το Διβάνιον και η αυλή της Πετροῦπόλεως ἀρχισαν να συνδέουν εκ νέου τας παλαιὰς των σχέσεις· οι αυθένται διωρίσθησαν· οι Τούρκοι ευκαίρωσαν σχεδόν την Βλαχομολδαίαν ἀπό τα στρατεύματά των· και αν μένη ἀκόμη καμμία ζήτησις ἀλυτος ως προς τας Αυθεντίας, μ' ὅλον τούτο δεν εἶναι ολιγώτερον ἀληθές ὅτι τα πράγματα της Ελλάδος δεν συμπλέκονται πλέον με τα ἰδιαίτερα πράγματα της Ρωσίας.

Ἐπομένως εὐρισκόμεθα εις θέσιν πάντη νέαν δια να πραγματευθῶμεν· μάλιστα η Ρωσία ἔχει δυνάμει των συνθηκῶν της, και κυρίως των εν Ιασίω και Βουκουρεστίω υπογεγραμμένων, αναντίρρητον δικαίωμα να λάβη μέρος εις τας θρησκευτικὰς της Ελλάδος υποθέσεις.

Ἐπειτα ἡ Ἑυρώπη δὲν εὐρίσκεται πλέον, οὔτε ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῶν πολιτικῶν διατάξεων τῆς, οὔτε λόγῳ τῶν ἀρετῶν τῶν ἡγεμόνων τῆς, οὔτε λόγῳ τῶν φώτων τῶν συμβουλίῳν καὶ τῶν ἐθνῶν τῆς, εἰς τὴν ὁποῖαν εὐρίσκετο θέσιν ὅταν ὠνευρεῖτο τὴν διαμοιρασίαν τῆς Τουρκίας. Ἐν γενικώτερον αἰσθημαδικαιοσύνης εἰσεχώρησεν εἰς τὴν πολιτικὴν, ἀφ' ὅτου αἱ κυβερνήσεις αὐξήσαν τὴν δημοσιότητα τῶν πράξεων τῶν. Ποῖος φαντάζεται σήμερον νὰ διαμερίσῃ τὴν Ἐπικράτειαν τοῦ Σουλτάνου; Ποῖος στοχάζεται πόλεμον πρὸς τὴν Πόρταν; Ποῖος ορέγεται τόπους καὶ ἐμπορικὰ προνόμια, ἐν ᾧ ἔχομεν περιουσίαν τόπων, καὶ ἐν ᾧ τὰ ἔθνη δὲν εὐχονται ἢ δὲν νομοθετοῦν ἄλλο εἰ μὴ ἰσονομίαν καὶ ἐμπορικὴν ἐλευθερίαν;

Δὲν πρόκειται λοιπόν, διὰ ν' ἀπολαύσωμεν τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἑλλάδος, νὰ ὁρμήσωμεν ὁμοῦ κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ νὰ πολεμήσωμεν ἔπειτα ἀναμεταξύ μας διὰ τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων· ἀλλὰ πρόκειται ἀπλῶς ν' ἀπαιτήσωμεν ὁμοφώνως ἀπὸ τῆς Πόρταν τὸ νὰ πραγματευθῇ με τοὺς Ἕλληνας, καὶ νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὸν ἐξολοθρευτικὸν πόλεμόν τῆς ὁποῖος καταθλίβει τοὺς Χριστιανούς, διακόπτει τὰς ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ ἐπιμιξίας, ἐμποδίζει τὴν θαλασσοπορείαν, ὑποχρεώνει τοὺς ουδετέρους εἰς τὸ νὰ συνοδεύονται ἀπὸ πολεμικὰ πλοία, καὶ καταταράττει τέλος πάντων τὴν γενικὴν εὐταξίαν.

Ἄν τὸ Διβάνιον δὲν κατανεύσῃ εἰς τὰ δικαιότατα ταῦτα ζητήματα, τότε ἡ ἀναγνώρισις τῆς αὐτονομίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Ἑυρώπης ἠθέλεν εἶναι τὸ ἀμεσον ἐπόμενον τῆς μὴ συγκατανεύσεώς του· καὶ με τούτο μόνον τὸ ἔργον ἡ Ἑλλὰς ἠθέλε σωθῆ, χωρὶς νὰ ριφθῇ οὐδὲ μία μόνη βολὴ κανονίου εἰς βοήθειάν τῆς· ἡ δὲ Πόρτα ἠθέλεν ἀναγκασθῆ καὶ αὐτὴ ν' ἀκολουθήσῃ, ὀλίγωρα ἢ ἀργά, τὸ παράδειγμα τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων. Ἄλλ' ἢμποροῦμεν νὰ ἀρνηθῶμεν εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν κυβέρνησιν τὸ τῆς κυριαρχίας δικαίωμα ἐπάνω εἰς τοὺς τόπους τῆς Ἐπικρατείας τῆς;

Ὅχι· ἡ Γαλλία μάλιστα χρεωστεῖ περισσότερον παρά πάσαν ἄλλην δύναμιν, νὰ σεβασθῇ τὸν παλαιόν τῆς σύμμαχον, καὶ νὰ διατηρήσῃ

ό,τι δυνατόν να διατηρηθή από τας προτέρας της συνθήκας και από τας αρχαίας της σχέσεις· πρέπει όμως είναι να πολιτευθώμεν με την Τουρκίαν, καθώς πολιτεύεται και αυτή με τ' άλλα έθνη.

Δια την Τουρκίαν, αι ξένοι διοικήσεις δεν είναι ει μη πραγματικά διοικήσεις, επειδή ουδέ αυτή η ίδια θεωρεί μ' άλλον τρόπον τον εαυτόν της.

Αυτή δεν αναγνωρίζει το πολιτικόν της Ευρώπης δίκαιον, αλλά διοικείται κατά τον κώδικα των Ασιανών εθνών· δια τούτο ουδέ ποσώς δυσκολεύεται, παραδείγματος χάριν, να βάλη εις την φυλακήν τους πρέσβεις των εθνών με τα οποία αρχίζει πόλεμον.

Δεν αναγνωρίζει ουδέ το εθνικόν ημών δίκαιον· επομένως αν ο οδοιπόρος ος τις περιτρέχει την επικράτειάν της προστατεύεται από τα εν γένει φιλόξενα ήθη των κατοίκων και από τα ελεημονικά του Κουρανίου παραγγέλματα, από τους νόμους όμως δεν προστατεύεται.

Εις τας εμπορικής ομολογίας ο Μουσουλμάνος, μοναδικώς θεωρούμενος, είναι ειλικρινής, και φυλάττει με ευσέβειαν και πίστιν τας συμφωνίας του· ο φίσκος όμως, ήτοι ο δημόσιος θησαυρός, είναι άνομος και άπιστος.

Το δίκαιον του πολέμου των Τούρκων δεν είναι καθόλου το αυτό με το δίκαιον του πολέμου των Χριστιανών, επειδή εκείνο συγχωρεί τον θάνατον αντί της διαφεντεύσεως, και τον ανδραποδισμόν μετά την κατάκτησιν.

Το δικαίωμα της κυριαρχίας δεν ημπορεί να το επικαλεσθή νομίμως η Πόρτα, ει μη ως προς τας μουσουλμανικάς επαρχίας της· εις δε τας χριστιανικάς, όπου αυτή δεν υπερισχύει πλέον, αυτού έπαυσε και να βασιλεύη· επειδή η παρουσία των Τούρκων μεταξύ των Χριστιανών δεν είναι κοινωνίας σύστασις, αλλά στρατιωτική απλώς κατάσχεσις (εις όλα τα μέρη της Ελλάδος όπου η τοποθεσία είναι αρμοδία εις τα πολεμικά, οι Έλληνες είναι εις ιδιαίτεραν κωμόπολιν εξωρισμένοι και χωρισμένοι από τους

Τούρκους). Αλλ' η Ελλάς, αν την υποθέσωμεν πολιτείαν αυτόνομον, άρα θέλει είναι και λόγου αξία εξίσου με την Τουρκίαν εις τας της Ευρώπης συνθήκας ; άρα θέλει ημπορέσει να χρησιμεύση αρκετά, με μόνας τας ιδίας της δυνάμεις, ως προπύργιον εναντίον των επιχειρήσεων μιας οποιασδήποτε δυνάμεως ; Η Τουρκία είναι τάχα οχυρότερος προμαχών ; η ευκολία με την οποία ημπορεί να κτυπηθή δεν είναι τάχα αποδεδειγμένη και πασίδηλος ; Είδαμεν εις τους προς την Ρωσσίαν πολέμους της, είδαμεν εις την Αίγυπτον πόσον δύναται ν' ανθέξη. Οι πολεμισταί της είναι μεν πολυάριθμοι και αρκετά ανδρείοι κατά την πρώτην προσβολήν, πλην ολίγα μόνον τάγματα γυμνασμένων στρατιωτών αρκούν εις διασκορπισμό των. Η πυροβολική της είναι μηδενική, και αυτό το επαινούμενον ιππικόν της δεν ηξεύρη να κάμη τα πρέποντα κινήματα, αλλά συντρίβεται εις τας εφόδους του και εναντίον ενός μόνου λόχου πεζών· μία φούκτα Γάλλων στρατιωτών αφάνισε τους πολυθρυλλήτους Μαμελούκους. Εάν λοιπόν μία γνωστή δύναμις δεν έκαμεν εισβολήν εις την Τουρκίαν, ας αποδοθή μάλλον χάρις εις την επιείκειαν η οποία ευρέθη και επάνω εις Θρόνον.

Αν θελήσωμεν δε να υποθέσωμεν ότι η Τουρκία εφυλάχθη δια τον οποίον καθείς συνέλαβε γνωστικόν φόβον του μήπως αναφθή γενικός πόλεμος, δεν είναι καθαρά φανερόν ότι όλαι αι αυλαί ήθελαν προσέχει ωσαύτως εις το να εμποδίσουν και της Ελλάδος την πτώσιν ; Η Ελλάς ογλίγωρα ήθελεν αποκτήσει συμμαχίας και συνθήκας, και δεν ήθελεν ευρεθή μόνη και αβοήθητος εις τον κίνδυνον.

Έτι δε η Ελλάς ελευθερωμένη, ωπλισμένη καθώς τα λοιπά χριστιανά έθνη, ωχυρωμένη και φυλαττομένη από οχυρωτάς και πυροβολιστάς τους οποίους ήθελε δανεισθή εις τας αρχάς από τους γείτονάς της, διωρισμένη από την φύσιν να κατασταθή εντός ολίγου με την ευφυΐαν της δύναμις θαλασσοκρατική· η Ελλάς αύτη, μ' όλην την μικρότητα της εκτάσεώς της, ήθελε φυλάξει τα ανατολικά της Ευρώπης καλλιώτερα παρά την ευρύχωρον

Τουρκίαν, και ήθελε χρησιμέυσει περισσότερο εις την πολιτικήν ισορροπίαν.

Τέλος πάντων ο αποχωρισμός της Ελλάδος από την Τουρκίαν δεν ήθελε καταλύσει την δύναμιν ταύτην, η οποία πάλιν ήθελεν αριθμεί εις την επικράτειάν της τόσας άλλας ευρωπαϊκάς πολεμικάς επαρχίας. Ημπορούμεν μάλιστα και να διΐσχυρισθώμεν ότι η Τουρκική Βασιλεία ήθελεν αποκτήσει περισσοτέραν δύναμιν, όταν συσταλή οπωσούν και τρόπον τινά συγκεντρωθή, γινομένη όλη μουσουλμανική, και απαλλαττομένη από τα χριστιανικά εκείνα πλήθη τα συνορεύοντα με τους Χριστιανούς, τα οποία αυτή είναι αναγκασμένη να παρατηρή και να φυλάττη, καθώς παρατηρούν και φυλάττουν όλοι οι άνθρωποι τους εχθρούς των. Οι πολιτικοί μάλιστα της Πόρτας δοξάζουν ότι το Οθωμανικόν Κράτος δεν θέλει έχει όλην την δύναμίν του ει μη όταν επιστρέψη εις την Ασίαν· ίσως δεν απατώνται.

Όπως λοιπόν και αν εξετάσωμεν το πράγμα, το δικαίωμα της κυριαρχίας δεν ημπορεί να θεωρηθή με τον αυτόν τρόπον εις τους τόπους όπου δεσπόζει το Μισοφέγγαρον, καθώς εις εκείνους όπου βασιλεύει ο Σταυρός. (...)

Οι Έλληνες τους οποίους καμμία δύναμις δεν εδυνήθη μέχρι τούδε να βοηθήση, δια τον φόβον μήπως κινδυνεύσουν να βλαφθούν άλλα πλέον άμεσα συμφέροντα· οι Έλληνες οι οποίοι ή θέλουν οικοδομήσει την ελευθερίαν των με τα ίδιας των χείρας, ή θέλουν ταφή υποκάτω εις τα ερείπιά της... (...).

Η Ελλάς αναγεννάται ηρωικώς από την στάκτην της. (...)
Αναγνώρισε τας διηγήσεις των Γάλλων στρατιωτών οι οποίοι γνωρίζουν τι εστίν ανδρία, ανάγνωσε την διήγησιν των αγώνων εκείνων εις τους οποίους και αυτοί έχυσαν το ίδιον των αίμα, και θέλεις ομολογήσει ότι οι άνδρες οι κατοικούντες την Ελλάδα είναι άξιοι να πατούν εκείνην την ένδοξον γην. Οι Κανάροι και οι

Μισούλαιο ήθελεν ανακηρυχθή ως γνήσιοι Έλληνες και εις την Μυκάλην και την Σαλαμίνα. (...)

Αλλ' οποιασδήποτε και αν ήθελεν είναι της πολιτικής αι αποφάσεις, των **Ελλήνων ο αγών κατήντησεν αγών κοινός όλων των εθνών**. Φαίνεται ότι τα αθάνατα της Σπάρτης και των Αθηνών ονόματα εκίνησαν εις οίκτον και συμπάθειαν όλον τον κόσμον· εις όλα τα μέτη της Ευρώπης εσυστήθησαν εταιρείαι προς βοήθειαν των Ελλήνων· αι συμφοραί και τα ανδραγαθήματά των προσήλωσαν εκ νέου όλων τας ψυχάς εις την ελευθερίαν των. Ευχαί, προσφοραί στέλλονται εις αυτούς έως από τους αιγιαλούς της Ινδίας και έως από τους μυχούς των ερήμων της Αμερικής· παρόμοια δε δείγματα της **ευγνωμοσύνης του ανθρωπίνου γένους επιθέτουν την κορωνίδα εις την δόξαν της Ελλάδος**.